

STARÝ HRÍCH.

Veselkový román.

XIV.

"Hm, nic! To je ovšem hodně málo, tak že už skoro ani mluvit nemůžu být, vid', matko!"

Panímáma přisvědčila vesele, poněvadž věděla, jak mlynář začíná takhle, že už to vždycky dobře dopadne.

"A mlyn' bys chtěl ujmout?" zamračil se Horyna na syna.

"Jak vy rozhodnete. A co tuhle Madlenka — —"

"Madlenka — Madlenka! Co pak je její?"

"Vždycky se tak mluvívalo —"

"Ty řeči uplynuly zrovna tak jako ta voda, co tady tehdy tekla! Však mne to dost mrzivalo, že na tomhle mlyně, kde odjakživa sedali pořádní mlynáři, má po mně přijít takový —"

"Vždyť sám říkáte, že je Kučerů také z toho pytle —"

"No, trochu krve má, ale mlynářský přece není."

"Se mnou si, tatínku a ty Karle, nedělejte starostí," odvětila Madlenka božsky. "Nebudeš mlyn', sedneme si do selské živnosti. U Kučerů na statku se to už nějak spraví."

"Hodná jsi holka a rozumná. Když nedostanu, nechci," pochvilil mlynář Madlenku, pohladil ji po tváři. "No, nestarej se! Ani ty nepřijdeš zkrátka. Mně to celkem je jen milé, že tady bude po mně hospodařit Karel a ne cizí. Ale což jestli se už ten Kučerů ulakomil na mlyn' a nebude tě bez mlyna chtít?"

"Stál-li o mlyn' a ne o mne, ať nechá tak! Já si hlavu nestrhnu," řekla Madlenka. "Ráda ho mám, ale abych bez něho nemohla býti, to ne — Však je více hochů a onačejších."

"Ty, ty," hrozila matka zpola žertem. "Takhle lehce to běžeš. To Evička je věrnější!"

"Nech jí, matko! Kdyby byly všechny stejné, zůstaly by všechny na očet, protože by se mladenci nemohli pro žádnou rozhodnouti," rozsoudil pan otec. —

"Ale teď mluvíme o Karlovi. Což jestli ti tedy Evička opravdu nic nepřinese a Madlenčino věno bude se ti musit uvalit na mlyn'! Nebojíš se těch starostí?" obrátil se na Karla.

"Nebojím. Evička je dobrou hospodyní, budeme se starat, a dá Bůh, že časem se z toho vytlučeme —"

"No, když ty se nebojíš — já nejsem o nic mluvit kurážný!" řekl pan otec vesele. "Dej vám v tom tedy pan Bůh štěstí!"

"Pantáto! Smím vám tedy Evičku přivést?" zvolal Karel rozjařen.

"Cože? Ty jí tu máš snad už za dveřmi?" stavěl se mlynář ulekaně.

"I ne! Až dojde k tomu."

"Přiveď, hochu, přiveď!"

"Nebál jsem se vás, ale tohle jsem přece nečekal!" zvolal Karel, libaje oči rukou.

"Vy, vy!" hrozila panímáma, stíraje si slzy jako hrachy, "vy jste přece jen lepší, než se děláte!"

"Však on Karlík také ví, že ten dlůh nebude tak velký, aby je naděbro od májy odstrčil," řekl pan otec apokojeně. "Když nám přivede hodnou deuru, ale víme něco na našem výměnku, ale Madlenka proto zůstane u nás. — A teď si tím už děláte hlavu! Kdož ví, než se-li také Dolanský dost hotoví, a ne rozmýšlí-li si, že deuru, kterou má, nemí odstrčit pro syna, který je ještě na houbách!"

Bylo už dávno po snídani, už přišel i Kačaba s deuru a zasedli si k práci, ale pan otec, ať ho Evička již dvakrát volala se sehodou, dolů nepřicházel. Znepokojilo to konečně i Lukáše. "Viděla jste už dnes pana otce?" ptal se Evičky.

"Neviděla. Co pak je s ním?" vyhrklo děvče, ulekáno tou otázkou.

"Nic, nic. Já jen tak, že by se tam měl někdo nahoru k němu podívat, co se to děje."

Evička hrozně zbledla a popadla se až za srdce. Aby tak bylo se otei něco stalo, že tak dlouho nepřicházel. "Vy nepřijdete stárku?"

"Nemusí-li to být, chraň mne pan Bůh!"

"Pojďte tedy aspoň se mnou a počkejte na schodech, kdyby snad vás bylo potřeba. Já sotva vydechnout mohu úzkostí," řekla a již stoupala do patra.

Stanula u dveří, za nimiž byl otec a okamžik naslouchala. Bylo tam uvnitř ticho. Nic se ani nehýbalo. Znepokojena vrazila do dveří a spatřila otce, jenž schoulen, zapadlý seděl ve starém křesle. Neslyšel ji a teprve když přistoupila skoro až k němu, trhl sebou zděšeně.

"Ah, tos ty, dítě?" řekl smutně, nikterak netrpělivě jako jindy, když ho někdo náhle vyrušil z myšlenek.

Evičku, když viděla otce tak zlomeného a stařecky schouleného, pojala hluboká lítost. Vzala ho za ruku a přitulila se k němu lichořivě jako malé dítě. "Tatínku!" řekla, svezla se na kolena a opřevši ruce o jeho kolena, pohlížela mu do očí. "Proč se tak poddáváte starostem?"

Mlynář položil jí ruku na hlavu a mluvil, jako ho už dávno neslyšela promluvit, řekl: "Pro tebe, dítě. Pro tebe. Což pak je to malá starost?"

"Ale hleďte, vždyť já na vás nic nežádám a Karel se také spokojí. A nic mne to nebude mrzet. Nechte si mlyn', zůstaňte si tu a my si najdeme živobytí jinde. Ostatně prý starý Horyna dá Karlovi mlyn' i bez pomoci z mé strany. Byl tu Karel teď ráno mi to vyřídit. Třeba bez krejcaru. A vy si hospodařte sami —"

"Vy? Kdo to, vy?" vyvalil na ni mlynář oči. "K čemu mně mlyn'? Já už nejraději bych šel tam —"

"Ale vy přece chcete —"

"Co chej? Co? No tak řekni!"

"Chcete se oženit —" dosti pravně ze sebe vynutila.

"Já že? A kdo ti to řekl?"

"No, stárek, Lukáš!"

"Eh, ten blázen starý! Co to zase plete? Já a ženit? Taková léta jsem zachoval věrnost své nebožce matce a zůstanu tak až ku hrobu. A cože stárek?"

"Myslím, že chcete mne vyvdát s malým věnem nebo bez věna, a Vavřík že se s tím spokojí —"

"A já že proto?"

"Ano, vy že se bojíte, že by Karel chtěl víc —"

"Blázen! Blázen, povídám —"

"Že ne? A proč tedy? Proč naléháte na to, abych upustila od Karla?" ptala se Evička a vstala. Soucit, jenž se jí byl zmocnil, zase již zmizel.

Leč také mlynář vzhopil se a zatvářil. "Řekl jsem ti už: bude to tak lepší pro tebe. Dej na rozum stárek, zkušeného otce. Ti Horynovci se mi nelíbí!"

"Teď pojďte, řekl Karla. Staňte se vám nelíbí." A když byl u dveří, že vám to nikdo nemá zavazovat. Že jate už dost trpěl v opuštěnosti. A oba, starý i mladý — třeba bez krejcaru že mne rádi uvítají."

Dolanský měl se co bránit po hnutí, leč poddati se mu nesměl. "To říkáš dnes. A jak by bylo po svatbě? Ale nesmysl mluvit o tom! Mlyn' bude tvůj. Či že by byl?"

"Ale ne s Vavříkem," odvětila Evička odhodlaně.

"Už jsem řekl a snad otcovo slovo platí? V neděli budou ohlášky!"

"Budou-li ohlášky, svatba nebude! Zapřísáhla jsem se; raději odběhnu z domova." —

"Nikam nepůjdeš!" zvolal mlynář hrozivě.

"Půjdu! A budete-li mne zdržovat, kámen na krk si uvážu a pak mne můžete hledat v rybníce."

"Tak mluvíš s otcem?"

"Ani otec nemá práva zabíjet duši i tělo svého dítěte! A vy to chcete. Jaký by to byl život s tím padouchem?"

"A přec to musí býti!" zakřivil skoro mlynář, jehož slovo padouch bylo zase zbabavilo vši rovnováhy.

"Pro boha, tatínku! Proč že by to musilo být? Kdo vás k tomu nutí?"

"On — on! Vavřík!" zvolal mlynář a tímto výkřikem protřena byla hráz jeho mlčen. "Evičko! Dítě mé, tvůj starý otec tě prosí, zaklíná. Poslechni, vezmi si ho!"

Zoufalá ta prosba a sepaté ruce Evičku obromily.

"Tatínku, co to všechno znamená? Vždyť já to nepochopuji, nerozumím tomu. Vavřík že by vás nutil? A jak?"

"Dítě, pro boha, neptej se, sic půjdu a sáhnu si na život já! Hle, na kolenu tě prosím!" A Dolanský skutečně klesl na kolena, ale Evička u hrozném zděšení vši sílu ho zvedla a vnutila do křesla.

"Zle je mi, zle! Hlava mi jde kolem! Co se to děje?" volala, chytajíc se oběma rukama za hlavu. "Co se stalo? Co s ním máte?"

"Řeknu ti jen tolik," počal mlynář hrobovým hlasem, pohlížeje upjatě do kouta světnice, aby se vyhnul zrakům dečným. "V tvých rukou je můj život, má čest — Nepodá-li ruku Vavříkovi, půjde k soudu a udá mne —"

"Vás že udá? Vás? A z čeho? Pro Ježíše Krista, nechejte-li, abych se s rozumem minul, tu mluvěte!"

"Nemohu! Nešlo by mi to přeserly. Necheš-li, dobře. Tvá to věc. Půjdu, ne-li před soudem zde na zemi, tedy tam před toho, a ty pak můžeš se vdát, jak budeš chtít, ať vezme-li si Karel deuru samovraha a zločince —"

"Zločince? Vy zločince? Tatínku, tatínku!" smála se a plakala Evička. "Zločincem vy, jehož celý život známe —"

"Dítě, byl to jediný okamžik, ale stačil, aby otrávil celý můj život — A teď snad i tvůj! Ale ty bys se potěšila, potěšila vědomím, že jsi zachránila otce, že jsi mu zachovala čest. A zvykla bys i Vavříkovi. Snad by se z něho stal fádny muž. Rozumná žena mnoho zmůže. A já, já bych ti zehnal —"

Evička, zničena poznáním celé hrozné pravdy, nebyla schopna slova.

"Často pomýšlel jsem již na to, udati se sám a učiniti konec tomu trápení. Ale pomýšlení na světskou hanbu, již bych uvalil na sebe i na tebe, mne vždycky zdrželo. Smířím spravedlnost božskou bohumilným životem — řekl jsem

— a bude to lepší, než kdybyš byl v žaláři!"

"Ale proč? Proč?"

"se, dítě! Či chceš dělat svého otce? To talat soudce — vá-li je Vavřík, jenž jediná je zná. A já jsem byl vždy poctivým, dobrým člověkem —"

Dále mlynář mluvil hlasitě, křehnutí ho přemohlo a v jeho pláči čovity vzlykot, ten hrozný stářího muže udusil jeho zase Konečně vzpomatovala se Evička. "Tatínku," řekla, "z noue jeho ruce. "A což není mlyn' s Vavříkem smlouvat? Děje mu všechno, co máte. Prodejte mlyn' a dejte mi peníze. Ať nám nezbyde nic, nic než duše a ruce —"

"Marno, dítě! Ten člověk chce tebe a spíš mi mlyn' a všechno ostatní nechá. Zahořel pro tebe — je pro tvoje neštěstí!"

"A já se ho hrozím jako hríchu — a teď, teď ještě víc! —"

Zvolala Evička a otrásla se, jako by smrt na ni sáhla.

"Nu dobře," řekl mlynář odhodlaně, zvednuv se z křesla. "Nežádám na tobě té oběti. Myslí jsem: život za život a nepovázám život, pár let, co mi ještě zbývá — a u tebe dlouhá, dlouhá léta. Nechej už, nechej — Jdi, vezmi si Karla — a buď tedy s ním šťastna; jen dej Bůh, aby ti nikdy nevyčítal tvého otce!"

"Tatínku! Nač pomýšlíte?"

"Eh, to už je odbyto — uzavřeno!"

"Ne, ne! Nic není odbyto! Tatínku — pro milosrdenství boží — já — já si ho vezmu!" zvolala — a rozepjavši ruce, jakoby se chtěla čehosi v povětří chytit, klesla k zemi. —

Mlynář přiskočil k ní a než dopadla, zachytil ji v svém náručí — — —

O několik hodin později seděla Evička ve své komůrce skloněna nad listem papíru. Dlouho, dlouho trvalo, než napsala několik řádek, z nichž každá hrozila jí urvatí srdce.

"Můj drahý Karle!" napsala. "Máš-li mne rád, zapomeň na mne! Musím, musím si vzít Světáka. Pro Boha a naši lásku Tě prosím, nikdy k nám už nechoď, nikdy se na mne neptej, a nikomu o tom nemluv. Bylo by všechno marno a mně bys rozdíral srdce. Tvá až do hrobu tmavého Evička."

Teprve když těchto několik řádek napsala, onustila ji všechna síla, a ona hoře se rozplakala. Ale pak osušila dopis, zabalila a slepila, a když oschly jí oči, sešla dolů.

Zavolala práška, poručila mu, Karlovi a když hoch odbíhal, pohlížela za ním očima, v nichž zračilo se celé její zoufalé odhodlání. Jen jednou, když už prášek skoro měl zmizeti za houštím na hrázi, maně pozvedla ruku. Zdálo se jí, že by ho přece ještě měla zavolatí zpět. Leč trhla sebou a odvrátila se.

"Dokonáno!" vzdychl v tom okamžiku nahore u okna Dolanský, pohlížeje dolů na deuru. Věděl, co psala, a věděl, že nyní je zachráněn. Sklesl na kolena a zabořiv obličeje do dlaní, modlil se: —

"Bože, odplat jí tu obět, kterou přinesla pro svého otce! Dej jí s ním štěstí, dej, aby z něho stal se jiný člověk! A mně odpusť — nemohl, nesměl jsem jinak!" —

na smrt, ale klidná a s bolestným úsměvem na rtech točila se v kuchyni kolem plotny a při obědě byla jako vyměněna.

Pan otec před samým obědem, hned když viděl práška odcházeti s lístkem do hořejšího mlyna, odešel do města, kdež — jak řekl — měl jakási řízení. Evička ovšem věděla, že odchází jen proto, že nebylo mu možno přislednouti s deuru ku stolu ve společnosti cizích lidí, však ona dovedla se přemoci. Nesmírná obět, k níž se byla pro svého otce odhodlala, dodala jí síl. Po prvním záchvatu slabosti a po oněch hrozných mukách, jež bylo jí přestáti, než nasala Karlovi oněch několik slov rozloučenou, cítila, že v ní se odumřelo, že již s radostí ta skonečovala, ale zároveň cítila silnou a klidnou. Jen když se na Karla, jak asi on pomýšlel, a jak bude o ní souditi, když jí ještě mř duše. Zachránila se, zachránila ho před svým hrozným obět celého jeho se jí — stojí za — neměla volného života. Ostatně avil ji do by! Nebláhý osud — a voliti takového rozporu, že voliti jen mezi zneuctěním a obětí svého štěstí.

Při obědě Evička klidně odpovídala na otázky přímo jí kládené, ale sama hovořila nerovně. Lukáš věděl, oč se mezi ní a mlynářem jednalo, proto — až dosud neznal výsledku, — nebylo mu do žertů a nechal i Kačabu s pokojem. Ten pak tužil, že se tu něco děje a byl tím zaraženější, že nemohl se dopátrati, co by to asi bylo.

Teprve když bylo se stolu sklizeno a Evička vyšla na zahrádku, stárek nemoha se již přemoci, přitočil se k ní.

"Ani jate mi ještě nepověděla, jak jste s panem otcem pořídila," počal výčitkou.

"Nespěchala jsem s tím, poněvadž vás to mnoho nepotěší, strýčku Lukáši," odvětila dívka s vnučeným klidem. "Dohodli jsme se — Vezmu si Vavříka!"

"Boj se Boha, děvče!" vykřikl Lukáš vyděšen. "Co to mluvíte? Toť přece nemožno!"

"Stalo se, stalo! A prosím vás: pro všechno, co je vám svato, neptejte se mne, nepřemlouvajte mne! A když budete mluvit s Karlíčkem —" Lukáš vycítil, jak se jí hlas třásl, když jméno milencovo tak něžně vyslovila — "ona na vás jistě někde počká, řekněte mu, že ho prosím, aby mi odpustil. A aby se trochu za mne pomodlil, jako se budu modlit já za jeho štěstí."

Po těch slovech chtěla odejti, ale stárek jí chytal za ruku. — "Evičko, přece mně, starému příteli, řeknete —"

"Lukáši, tak jsem vás prosila! Co pak nemáte citu?" řekla s bolestnou výčitkou. Stárek zahanben a rozlítostněn ji pustil, a ona odešla do světnice. Bylo patrné, že přišla sem jen proto, aby těch několik slov s ním promluvila, ale stárek chápav též, že více již na ni naléhati nesmí. — Přece však ještě se za ní rozběhl.

"Evičko, já už nechci nic vědět, jen to mi řekněte, mám-li zde zůstat?"

"Vy byste chtěl, stárku?"

"Pro Ježíše Krista, dítě, když se vlastní otec tvůj takhle nad tebou zapomenul, mohl bych já odejít? Kdož ví, nebude-li potřebovat ochrany? Či snad zůstanu opravdu pan otec na mlyně a vy s tím půjdete pryč?"

"Tatinek zde zůstane — u nás!"

"Jakže — on se tedy nežení? A co tedy — — Ah tak, sblíbil jsem. A já, nevyžene-li mne nový pán, mám tedy zůstat!"

Pokračování.

XV.

Toho dne Kačaba i Lukáš mohli na Evičce oči nechat. Bleda